

УДК 159.9:62+159.9.072:358

Результати розробки комп'ютерного забезпечення методики професійно-психологічного відбору громадян України до служби у Військово-Морських Силах Збройних Сил України

Приходько Д. П.

В данной статье представлены результаты обработки отдельной тестовой методики профессионально-психологического отбора граждан на военную службу в Военно-Морские Силы Вооруженных Сил Украины, которая учитывает особенности военно-профессиональной деятельности корабельных специалистов (плавсостава). В статье рассмотрены методические материалы для организации профессионально-психологического отбора военнослужащих Военно-Морских Сил ВС Украины, разработано программное обеспечение этих методик, и предоставлены результаты апробации данного программного обеспечения.

Ключевые слова: социально-психологическая адаптация, профессионально-психологический отбор, деятельность корабельных специалистов.

У даній статті надані результати опрацювання окремої тест-методики професійно-психологічного відбору громадян на військову службу до Військово-Морських Сил Збройних Сил України, яка враховує особливості військово-професійної діяльності корабельних спеціалістів (плавскладу). У статті розглянуті методичний матеріал для організації професійно-психологічного відбору військовослужбовців до Військово-Морських Сил ЗС України, розроблене програмне забезпечення до цих методик та надані результати апробації даного програмного забезпечення.

Ключові слова: соціально-психологічна адаптація, професійно-психологічний відбір, діяльність корабельних спеціалістів.

In this article the results of treatment of separate test methodology of professionally-psychological selection of citizens are presented on military service in Naval Forces of the Armed Forces of Ukraine that takes into account the features of military-professional activity of ship specialists. In the article methodical materials are considered for organization of professionally-psychological selection of servicemen of Naval Forces of Armed Forces of Ukraine, software of these methodologies is worked out, and the results of approbation of this software are given.

Keywords: socially-psychological adaptation, professionally-psychological selection, activity of ship specialists.

Постановка проблеми.

У Головному управлінні виховної та соціально-психологічної роботи Збройних Сил України (далі – Головне управління) спільно з Інститутом проблем військової медицини Збройних Сил України, з метою підвищення ефективності, всебічності та якості визначення військово-професійної орієнтації громадян і військовослужбовців на оволодіння військово-обліковими спеціальностями і професійної придатності громадян, які вступають на військову службу, опрацьовується окрема тест-методика професійно-психологічного відбору громадян на військову службу у Військово-Морських Силах Збройних Сил України. Ця методика враховуватиме особливості військово-професійної діяльності корабельних спеціалістів (плавскладу) та методичний матеріал для організації професійно-психологічного відбору військовослужбовців до миротворчих підрозділів Збройних Сил України у доповнення до наказу Міністра оборони України від 20.10.2009 № 525 “Про затвердження та введення в дію Інструкції з організації професійно-психологічного відбору у Збройних Силах України”.

У зв'язку з цим та згідно з листом начальника Головного управління виховної та соціально-психологічної роботи Збройних Сил України на базі наукового центру Повітряних Сил та кафедри психології та педагогіки Харківського університету Повітряних Сил ім. І. Кожедуба було розроблене і апробоване програмне забезпечення «ХВИЛЯ» для вивчення професійно-психологічних якостей військових моряків при виконанні ними професійних обов'язків корабельних спеціалістів (плавскладу).

Мета дослідження:

Метою дослідження було вивчення професійно-психологічних якостей військових моряків, їх адаптаційних здібностей, рівня загальної психологічної готовності та професійної надійності корабельних спеціалістів (плавскладу) у ході виконання службових обов'язків та навчально-бойових завдань.

Завданням було – вибір методик щодо вивчення комунікативних та організаторських здібностей, репродуктивного та просторового мислення, психомоторики (сенсомоторних здібностей), сили нервових процесів (нервової системи) корабельних спеціалістів (плавскладу).

Результати дослідження:

У ході вивчення професійно-психологічних якостей військових моряків при виконанні ними професійних обов'язків корабельних спеціалістів (плавскладу) експертами було визначено комплекс методик, які дозволяють провести професійно-психологічний відбір громадян, які вступають на військову службу до Військово-Морських Сил Збройних Сил України, з врахуванням особливостей військово-професійної діяльності корабельних спеціалістів (див табл. 1).

Таблиця 1

Методики, що рекомендовані до професійно-психологічного відбору

<i>№ за/п</i>	<i>Професійно-важливі якості</i>	<i>Методики</i>
I. Особистісні:		

1.	Рівень загального розвитку мотивації	Багаторівневий особистісний опитувальник «Адаптивність –200»
2.	Комунікативні та організаторські здібності	
3.	Рівень самоконтролю	
4.	Рівень нервово-психічної стійкості	
5.	Особливості особистості	Особистісний опитувальник «НПН–А»
II. Інтелектуальні:		
1.	Загальний інтелект	Тест Амтхауера
2.	Репродуктивне та просторове мислення	Компаси
		Встановлення закономірностей
3.	Характеристики розподілу, стійкості, переключення і концентрування уваги	Коректурна проба з літерами у модифікації Анфімова
		Червоно-чорні таблиці
4.	Рівень пам'яті	Слухова пам'ять
III. Психофізіологічні:		
1.	Психомоторика (сенсомоторні здібності)	Реакція на руховий об'єкт
2.	Сила нервових процесів (нервової системи)	Сортування слів
3.	Резервні можливості кардіореспіраторної системи	Проба Штанге
		Проба Генча
		Тест Купера 12 хв.
IV. Фізіологічні:		
1.	Фізіологічний компонент вестибулярної стійкості	Ортостатичні проби
V. Загальнофізичні:		
1.	Антропометрія	
2.	Витривалість	Вправа – біг на 3 км.
		Вправа – біг на 5 км (морська піхота)
		Вправа «Човниковий біг» – 4 x 100 м.
3.	Швидкісна витривалість	Вправа – біг на 400 м.

З метою вдосконалення роботи експертів у процесі професійно-психологічного аналізу придатності громадян до служби у Військово-Морських Силах Збройних Сил України, та професійно-психологічної готовності військовослужбовців до військово-професійної діяльності корабельних спеціалістів нами було створене програмне забезпечення «ХВИЛЯ», в якому використовувалися такі методики:

- БОО «Адаптивність–200»;
- Особистісний опитувальник «НПН–А»;
- Методика дослідження інтелектуальних особливостей корабельних спеціалістів «Компаси».

Опитувальник БОО «Адаптивність–200» призначений для вивчення адаптаційних можливостей військовослужбовців на основі оцінки деяких соціально-психологічних і психологічних характеристик особистості, що відображають інтегральні особливості психічного і соціального розвитку. БОО «Адаптивність» використовується для вирішення завдань визначення рівня стійкості до бойового стресу.

Нами використовується нова версія БОО «Адаптивність–200», що містить 200 питань. Крім традиційних шкал: ПР (психічна регуляція), КП (комунікативний потенціал) і МН (моральна нормативність) до даної версії опитувальника увійшли додаткові шкали: ВПС (військово-професійна спрямованість), ДАП (схильність до девіантних форм поведінки) і СР (суїцидальний ризик).

Особистісний опитувальник «НПН–А» (нервово-психічна нестійкість – акцентуація) призначений для поглибленого обстеження військовослужбовців на предмет виявлення нервово-психічної нестійкості і визначення її структури у вигляді акцентуації характеру.

Опитувальник містить 276 висловів і має такі шкали: достовірності, нервово-психічної нестійкості, істерії, психастенії, психопатії, параної, шизофренії.

Методика дослідження «Компаси» дозволяє дослідити інтелектуальні особливості корабельних

спеціалістів при виконанні ними професійних обов'язків.

Суть завдання полягає у визначенні напрямку стрілок у кожному із 50 намальованих компасів за певну кількість часу, звертаючи увагу на те, що на кожному компасі позначено тільки один із напрямків сторін світу (П, Пд, С, З, П-С, Пд-С, П-З, Пд-З), а орієнтовані вони різним чином.

У ході апробації програмного забезпечення було проведено пробне тестування курсантів ХУПС при підготовці до несення служби в добовому наряді, відправленні на стажування, у період наземної підготовки до польотів та при заступанні на варту. Результати були перевірені експертами та був проведений порівняльний аналіз даних з результатами аналогічних тестувань вручну на бланках. Було встановлено, що програмне забезпечення, крім економії часу тестування, дозволяє уникнути помилок експерта, а саме людського фактору при інтерпретації отриманих результатів, дозволяє швидко виявити військовослужбовців, які потребують психологічної допомоги, та тих громадян, що не придатні до служби у ВМС ЗСУ. Крім того, програмне забезпечення дозволяє ефективно систематизувати, зберігати та швидко отримувати необхідні дані по кожному, хто тестується.

Висновки.

Програмне забезпечення «ХВИЛЯ» було апробоване на базі Харківського університету Повітряних Сил ім. І. Кожедуба та рекомендоване до використання під час професійно-психологічного відбору громадян до військової служби та аналізу рівня підготовки військовослужбовців Збройних Сил України до виконання професійних завдань. Також це програмне забезпечення активно використовується у військах для забезпечення якісного відбору старшинсько-сержантського складу до миротворчих підрозділів Збройних Сил України, визначення рівня військово-професійної підготовки сержантського складу при оволодінні військово-обліковими спеціальностями та професійної придатності громадян, які вступають на військову службу і є кандидатами на заміщення сержантських посад.

Література:

1. Варій М.Й., Козяр М.М., Коваль М.С. Військова психологія і педагогіка. – Львів: „Сполох”, 2003. – 624 с.
2. Дьяченко М.И., Кандыбович Л.А., Пономаренко В.А. Готовность к действиям в напряженных ситуациях. Психологический аспект. – Мн.: Мн.ГУ, 1985. – 206 с.
3. Инструкция по оценке функционального состояния организма военнослужащих и их устойчивости к боевому стрессу специалистами кабинетов медико-психологической коррекции окружных (флотских) госпиталей и групп психического здоровья соединений постоянной готовности / Под ред. д. мед. н. С.В.Чермянина. – Спб.: ВМА, 2002 р. – 130 с.
4. Караяни А.Г. Психологическое обеспечение боевых действий личного состава частей сухопутных войск в локальных военных конфликтах. – М.: ВУ, 1998. – 26 с.
5. Китаев-Смык Л.А. Психология стресса. – М.: Наука, 1983. – 368 с.
6. Криворучко П.П. Психологічне забезпечення професійної діяльності військових спеціалістів. – К.: КВГІ, 1997. – 24 с.
7. Методичні рекомендації щодо оцінки ефективності психологічної підготовки особового складу підрозділів військової розвідки і військової поліції для виконання завдань у складі миротворчих підрозділів / Е.С. Литвиненко, І.В. Гінда. – К.: ГУГП та СЗ ЗС України, 2006. – 98с.
8. Мосов С.П., Охременко О.Р. Соціально-психологічні аспекти професійної адаптації. – К.: Хімджест, 2004. – 122с.
9. Психология и педагогика. Военная психология / Под ред. А.Г. Маклакова. – Спб.: Питер, 2004. – 464 с.
10. Тимченко А.В. Психогении в экстремальных условиях. Боевая психическая травма и методы ее коррекции. Методическое пособие. – Х.: ХВУ, 1995. – 91 с.
11. Ягулов В.В. Військова психологія: Підручник. – К.: Тандем, 2004. – 656 с.
12. Яковенко С.І., Яковенко Т.М. Психічна стійкість військовослужбовців до впливу екстремальних чинників. Метод. реком. – К.: КВГІ, 1997. – 44 с.